

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

כתב לבי"ד אחד שמקבל עליו לדון בבי"ד שני
האם זה מהווה קבלה והתחייבות למה שיפסוק ביה"ד השני

תיק ממונות מס' 123-תש"ס

נושא הדיון

א' תבע את ב' בבית הדין וב' בקש לדון עמו בבי"ד אחר. לבקשת מזכיר ביה"ד כתב לו א' שהוא מוכן לדון עם ב' בבי"ד אחר. הכתב לא נמסר לב', אלא הושאר במזכירות ביה"ד. לאחר כמה שעות בקש א' לבטל את הסכמתו משום שלטענתו התברר לו שהיתה בטעות. הוא טוען שנודע לו שאחד מדייני ביה"ד האחר קשור בעסקי כספים עם ב', וכן התברר לו מידע נוסף שלפיו הסכמתו לדון בביה"ד האחר היתה בטעות. טרם נערך דיון בבית הדין, ולא הובררו ואומתו טענות א'.

פסק דין

א' רשאי לחזור בו ממה שכתב במזכירות בית הדין.

(-) שמואל חיים דומב

(-) יהושע ווייס

(-) אברהם דוב לוין, אב"ד

השאלות לדיון

א. כתב התחייבות שכותב א' כלפי ב', ולא נתנו לב' אלא למזכירות בית הדין, האם כתב כזה מחייב את א'.

ב. התחייב לדון עם חברו בבי"ד פלוני, האם זו התחייבות ברת תוקף או שאינה אלא קנין דברים.

תשובה

א. כתב הרמב"ם מכירה פי"א הט"ו: המחייב עלמו בממון לאחר בלא תנאי כלל, אע"פ שלא היה חייב לו כלום, ה"ז חייב, שדבר זה כמו מתנה הוא ואינו אסמכתא. כילד, האומר לעדים היו עלי עדים שאני חייב לפלוני מנה או שכתב לו בשטר הריני חייב לך מנה אע"פ שאין שם עדים וכו', הואיל ואמר בשטר ה"ז כמי שאמר היו עלי עדים, וחייב לשלם, אע"פ שניהם מודים והעדים יודעים שלא היה לו אללו כלום, שהרי חייב עלמו וגמר ושעבד עלמו כמו שישתעבד הערב, וזוה הורו רוב הגאונים. ע"כ.

וכתב הסמ"ע סי' לט ס"ק לט עפ"י הריב"ש סי' קמא שהביא הד"מ דבשטר אקנייתא א"ל להגיע לידו כלל ודלא כהרי"ף. ועיי' כסף הקדשים בגליון השו"ע סי' מ סעי' א דבשטר התחייבות אין החיוב חל רק ע"י מסירה ליד מי שנתחייב לו. וכ"ה לשון הש"ך ס"ק ה ואו"ת אורים ס"ק ג.

ולפי"ז אם כתב שמקבל על עלמו לדון עם בעל דינו צבי"ד פלוני, אם היה מוסר כתב זה לבעל דינו, יש בזה התחייבות לקיים מה שיפסוק לו אותו צבי"ד, אך אם לא מסר הכתב לבעל דינו אלא למזכירות הצבי"ד הראשון, לדעת כסף הקדשים עפ"י הש"ך והאו"ת לא חלה ההתחייבות, אבל לפי דעת הסמ"ע עפ"י הריב"ש דבשטר אקנייתא חל החיוב אע"פ שלא הגיע לידי המקבל, ה"ה בשטר התחייבות. ועיי' מהרש"ם ח"ה סי' מה לענין שטר בוררות שנמסר ליד שלישי.

ב. בגמ' סנהדרין ו א: והלכתא פשרה לריכה קנין. ופי' בתוס' שם שגם אם מחילה בעלמא אי"ל קנין, הכא לריכה קנין, משום דאי לא הוי קנין הוי כמו מחילה בטעות שלא היה יודע שיאמרו למחול כך. ואע"ג דהשתא דאיכא קנין הוי כמו קנין בטעות, מיהו אלימא מילתא טפי בקנין מצלח קנין. ופסק בשו"ע סי' יב סעי' ז: אע"פ שנתרלו הצע"ד צפשרה צבי"ד, יכולים לחזור בהם כל זמן שלא קנו מידם, דפשרה לריכה קנין אפי' בשלושה וכו'. וכתב בסמ"ע ס"ק טו והובא בש"ך ס"ק יא: אפילו התוצע דנתרלה לוותר עם הנתצע ולמחול לו מקלת תציעות, ומחילה אי"ל קנין, שאני מחילה דעלמא דמעלמו ומרזונו מחל לו, משא"כ במחילה דעפ"י הדיינים מחל לו, וכדי שלא יטעון אח"כ הדיינים הטעו אותי בדבריהם, משו"ה צעי קנין. וצרמ"א שם: וקנין לאו דוקא אלא ה"ה אם נתן שטר עליו וכו'. וכ"פ בשו"ע להלן שם סעי' יג: פשרה בלא קנין וקבל הנתצע גזירתם ועשה שטר הן בלשון הודאה הן בלשון חיוב אינו יכול לחזור בו. וכתב הסמ"ע ס"ק יח והוא שיכתוב בשטר אפילו בלא עדים הריני חייב לך עד סך כך וכך כפי אשר ימלאו הפשרנים צנינו, דבזה נתחייב לו אפי' בדבר שאינו חייב לו מעולם, דאלימא מילתא דשטרא. וכתב דצרי מלכאל ח"ג סי' קעא שלפי מה שמפורש בש"ע לריך להקנות גוף החפץ כדי שלא יהא קנין דצריס, אמנם מהני גם אם קבלו בקנין בלשון חיוב, שמתחייבים לקיים כאשר יאמרו הפשרנים, כמש"כ בסמ"ע שם. ואם לא עשו כן הוי רק קנין דצריס בעלמא. והקשה מדצרי הש"ך סי' כז ס"ק ד בשם הראב"ן שאם קנו מידו לעשות כמו שיעיד או ידון זה הפסול, מהני, ולא הוי קנין דצריס, הרי מצואר שאף שלא אמר

בפירוש שמתחייב לעשות כן מ"מ הוי זה כלשון חיוב, וכ"ה משמעות הלשון, ודוחק לומר שהוא קילור לשון
 בראב"ן וכוונתו שיאמר שמתחייב לעשות. וכתב הדברי מלכיאל דאס קנה לעשות כמו שיפשרו הוי כאומר
 שמתחייב לעשות כן, והטעם כיון דאין אדם מוליא דבריו לצטלה, וכוונתו שמחייב את עלמו לעשות כן.
 והביא כמה ראיות לזה. ומה שהלריכו הפוסקים בפשרה שיקנה גוף החפץ, היינו משום דאף בחיוב אינו
 קונה גוף הדבר רק שמחוייב לתת לו חפץ זה והוי שעבוד הגוף, כעין מש"כ בקלוה"ח סי' שלב, ולזה כתבו
 שצריך להקנות גוף החפץ שיהא לו קנין גמור זו. ועיי"ל דאירי כגון שקנה שלא יחזור דהוי קנין דברים,
 או אי קנה סתם הוי ג"כ קנין דברים, אבל כשאומר בפירוש בשעת קנין שקונה לעשות כאשר יפשרו
 הנכררים ה"ז לשון חיוב ונתחייב לקיים ככל אשר יאמרו. ע"כ. ועיי' פד"ר כרך ד עמ' 347.
 ובפס"ד שכתב ציה"ד בחיפה בראשות הגר"י קלופט ז"ל, הוצא בפס"ד ירושלים כרך ב עמ' סו נאמר:
 הואיל ומקובל בכל רחבי הארץ לקיים צוררות צפני צורר אחד או יותר בלא קנין, אי לכך יש בזה משום
 דין סיטומתא והצוררות לכן היא בתוקף. ע"כ.
 אמנם בניד"ד שלא כתב התחייבות לקיים פסק הדי"ד האחר, אלא שמתחייב ללכת לדון לפניהם, נראה
 שאינו אלא קנין דברים, ויכול לחזור זו.